

نوع نقش آفرینی گروه های سنی و صنفی در نشر معارف دینی در قالب مسجد

باقر فضلی (کارشناس علوم تربیتی)

در صدر اسلام مسجد به عنوان اصلی ترین ابزار نشر فرهنگ ناب اسلامی بوده و تمامی حرکت های علمی، سیاسی، اجتماعی و مذهبی در آن صورت می گرفته است. امروزه هم مساجد کماکان همان نقش ها را ایفا می کنند. در این نوشتار به بررسی نوع نقش آفرینی گروه های مختلف صنفی و سنی جامعه در فضای مسجد در جهت نشر معارف الهی اسلامی می پردازیم. ابتدا گروه های مختلف مؤثر در مسجد و سپس مشاغل و اصناف را بررسی می کنیم.

چه گروه های سنی و صنفی در مسجد فعالیت می کنند؟

با نیم نگاهی آماری به مساجد موجود در شهر و روستای خود می توانیم به خوبی به این سؤال جوابگو باشیم. معمولاً در مساجد همه سنین مردان و زنان فعالیت دارند؛ کودکان، نوجوانان، جوانان، میانسالان و سالمندان. اصناف و مشاغل هم همگی در مسجد شرکت می کنند؛ اما چند گروه و چند صنف خاص معمولاً فعالیت و نقش بیشتری در برنامه های مسجد دارند. در ادامه به بررسی نقش گروه های مختلف می پردازیم.

نقش نوجوانان

نوجوانان امیدهای آینده جامعه و مایه دلگرمی هستند. در هر جمعی که تعدادی نوجوان حضور داشته باشند سرور و شادی حاکم بر مجلس می شود. مساجدی هم که نوجوانان بیشتری دارند شور و حال و معنویت بیشتری در خود دارند. برنامه هایی که آنها می توانند در آن شرکت داشته، مجری طرح باشند عموماً به شرح ذیل هستند: اذان و تکبیر گویی؛ قرائت قرآن؛

اجرای سرود و مولودی و تواشیح در جشن‌ها و مناسبت‌ها؛ مدح اهل بیت و تعزیه خوانی در مسجد؛ فعالیت در برنامه‌های کانون‌های مسجد از قبیل کلاس‌های علمی و آموزشی و تفریحی؛ و فعالیت در امور تبلیغات مسجد مثل آذین بندی در مراسم‌ها و مناسبت‌ها. همچنین نوجوان مسجدی الگویی برای دیگر دوستان خود هستند و زمینه تبلیغ و جذب آنان را نیز فراهم می‌کند.

نقش جوانان

جوان گوهری بی همتاست که سرشار از امیدهای تازه و منشأ تمام تحولات است. یک جوان مملو از انرژی‌هایی است که اگر به سمت و سویی صحیح هدایت شود، مایه عمران و آبادانی دین و اجتماع انسانی خواهد بود. نقش جوان در مسجد پررنگ‌تر از بقیه گروه‌هاست؛ هم به جهت توانایی در انجام کارها و هم به جهت برخورداری از ایده‌های نو و تازه. مسجدی که جوانان در آن رفت و آمد می‌کنند در مقایسه با دیگر مساجدی که از نعمت وجود آنان بی‌بهره است، از نشاط و معنویت صدچندانی برخوردار است. چنین مساجدی بیشترین عرصه تبلیغات و نشر معارف اسلام هستند. نقش‌هایی که یک جوان در مسجد می‌تواند داشته باشد بسیار است: بازوی اجرایی هیئت امنای مسجد، بهترین نیرو برای جذب دیگران، فعالیت در کانون مسجد و اداره برنامه‌های علمی، آموزشی و ورزشی تفریحی، و حتی شرکت در این برنامه‌ها، تشکیل هیئت‌های مذهبی در داخل مسجد، مدیریت مراسم‌ها و جشن‌های آئینی، قرائت قرآن، مداحی اهل بیت، اداره کردن واحد تبلیغات و یا مدیریت آن و

با این اوصاف وجود جوان در مسجد مایه برکت و خیر فراوان خواهد بود.

نقش بزرگان مسجد

بزرگان مسجد همچون پدر خانواده هستند. همان طور که پدر در تشکیل و هدایت خانواده مؤثر است، بزرگان مسجد هم برای تشکیل و ماندگاری مسجد تلاش می کنند. آنان در واقع پشتیبان جوان و نوجوان هستند تا با آرامش و به دور از دغدغه های مالی و اقتصادی به فعالیت های خود ادامه دهند. از این حیث نقش آنان بسیار قابل توجه است.

نقش روحانیت در مسجد

همان طور که در مقدمه بیان شد مسجد مکانی برای ترویج فرهنگ و معارف اسلام و جایگاه پاسخگویی به مشکلات و سؤالات دینی و اعتقادی است. از این رو بایسته است مروجان و مسئولان امور مسجد افرادی باشند که نه تنها از اطلاعات کافی در زمینه دین برخوردار باشند، بلکه خود نیز در عمل به فرمان های اسلام پیش رو و نمونه باشند. بدین ترتیب روحانیت به عنوان مرجع و عالم دینی، پررنگ ترین و کلیدی ترین نقش را بر عهده دارد. در حقیقت ستون خیمه یک مسجد روحانیت آن است. یک روحانی پر شور، فعال، عالم به مسائل دینی، متقی و امین مردم، در مشکلات و گرفتاری ها می تواند نقش خود را در مسجد به خوبی ایفا کند.

میدان فعالیت یک روحانی مسجدی بیشتر در عرصه اعتقادی، اخلاقی و مسائل شرعی است؛ اما روحانیت علاوه بر این امور می تواند امور حساس دیگری را نیز اداره کند. عمده وظایف روحانی مسجد عبارت است از: برپایی منظم نماز جماعت؛ بیان احکام و آگاه سازی نسبت به فتاوی مراجع تقلید؛ شرح و تفسیر قرآن به منظور آشنایی و انس گیری مخاطبان با کلام وحی؛ واگویی احادیث اهل بیت در زمینه اخلاق و روابط خانوادگی؛ مشاوره های مذهبی به جوانان؛ کمک به زوج های جوان در داشتن خانواده ای موفق و گرم در سایه معنویت قرآنی؛ ایجاد حلقه های انس و دوستی بین متولیان مسجدی و امنای مسجد؛ مدیریت صحیح اجرای مراسم مذهبی؛ ارائه چشم انداز و نظارت بر فعالیت کانون فرهنگی مسجد و

یک روحانی اهل علم و تقوا که در عمل الگوی دیگران است، همچون شمعی در میان مردم می‌درخشد و وجود او در مسجد می‌تواند بهترین تبلیغ برای اسلام باشد.

نقش معلمان

مسجد علاوه بر مکانی برای عبادت، پایگاه علمی نیز محسوب می‌شود؛ چراکه تأکید و توصیه اسلام نسبت به علم تردیدی باقی نمی‌گذارد که دانش از هر سنجی که باشد، مقدس است و تعلیم و تعلم آن نیز عبادت محسوب می‌شود.

معلمان دینی و قرآن علاوه بر مدرسه می‌توانند با برپایی کلاس‌های قرآن و معارف در نشر فرهنگ قرآن و اسلام و ایجاد شوق فراگیری معارف مؤثر باشند. آنان می‌توانند علاوه بر برپایی کلاس از نرم افزارهای کمک آموزشی و بازی‌های قرآنی برای سنین پایین‌تر و حتی اردوهای قرآنی بهره‌گیری کنند. همچنین معلمان علوم دیگر نیز هر کدام با توجه به تخصص خود می‌توانند مشوق در ایجاد فضای معرفتی قدم‌های مهمی بردارند.

مسجدی که یک پایگاه علمی در خود داشته باشد، باید امیدوار باشد که در آینده بتواند با ارائه عالمان و فرهیختگان به جامعه در ترویج فرهنگ غنی اسلامی نقش مؤثری داشته باشد.

نقش کسبه و دیگر مشاغل

کسبه محل و همسایگان مسجد در حقیقت شرکت‌کنندگان در فعالیت‌های مسجد و مخاطبان خاص آن هستند؛ اما علاوه بر این آنان می‌توانند در امور دیگری نیز مشارکت داشته باشند؛ از جمله پشتوانه مالی و اعتباری. مسجد برای برگزاری مراسم مختلف نیازمند کمک‌های این اقشار است.

یک مسلمان در هر نقطه از عالم که باشد به تنهایی می‌تواند مبلغ فرهنگ صحیح اسلامی باشد و این موضوع در گرو

شناخت صحیح و عمل به دستورات الهی است.

بنابراین هر گروه سنی و هر صنفی از اصناف و مشاغل اگر به درستی تعلیم دیده باشند، می‌توانند در نشر معارف اسلامی

نقش آفرین باشند.